

Новіков Євген Андрійович
кандидат юридичних наук, науковий
співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України
ORCID 0000-0002-6085-8258

АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ВЕТЕРАН ВІЙНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Для ветеранів війни, як для соціально незахищеної групи населення, вкрай важливо реалізувати право на працю за допомогою встановлених законом трудових гарантій, оскільки трудова діяльність може бути дієвим способом повернення ветерана війни до цивільного життя, забезпечуючи йому адекватне розумове та (або) фізичне навантаження і відвернення від військового минулого. Здійснено огляд трудових гарантій ветеранів війни як важливого елемента правового статусу.

Ключові слова: ветерани війни, правовий статус ветеранів війни, трудові гарантії ветеранів війни, законодавство про статус ветеранів війни.

Novikov Evgen

PhD in Law, Researcher of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine

ANALYSIS OF THE CONCEPT OF WAR VETERANS IN MODERN CONDITIONS

For war veterans, as a socially vulnerable group of the population, it is extremely important to realize the right to work with the help of labor guarantees established by law, since work can be an effective way of returning a war veteran to civilian life, providing him with adequate mental and (or) physical load and diversion from the military past. A review of the labor guarantees of war veterans as an important element of legal status was carried out.

Key words: war veterans, legal status of war veterans, labor guarantees of war veterans, legislation on the status of war veterans.

Ветерани війни – різноманітна за складом група населення, яка охоплює кілька категорій осіб (працівників): учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни, учасників війни (ч. 2 ст. 4 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» № 3551-ХІІ від 22 жовтня 1993 року [1]), що, безумовно, означає відмінності у їх правах та обов'язках, юридичних гарантіях. До того ж особи з числа ветеранів війни відрізняються між собою за суб'єктивними (стан здоров'я, психіки, наявність інвалідності, наявність родини, яку треба утримувати) і об'єктивними (наявність постійного доходу, можливість повернення на попереднє місце роботи, наявність власного або орендованого житла тощо) обставинами.

З огляду на це, перед правовою наукою постало завдання визначити особливості правового статусу ветеранів війни з точки зору реалізації і дотримання трудових прав ветеранів війни, забезпечення належного захисту їх прав у випадку порушення. У системі трудових прав людини головним є право на працю, яке визнається фундаментальним правом, що означає його гарантованість Конституцією України. Значення права на працю полягає у можливості особи забезпечувати собі гідний рівень життя, «заробляти собі на життя працюю, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується» (ч. 1 ст. 43) [2].

На жаль, чинне українське законодавство про статус ветеранів є застарілим в аспекті визначення поняття «ветерани війни» і тих категорій громадян, які до нього належать. За нормами статей 5-7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [1] налічується близько п'ятдесяти категорій осіб, які мають статус ветеранів війни, хоча більша частина з них – це не безпосередні захисники країни, а особи, які працювали в тилу або навчалися в період Другої світової війни, оскільки законодавство регламентує права ветеранів не лише чинних військовослужбовців, а й ветеранів інших воєн, в яких воювали громадяни України.

Нині законодавство визначає підставою статусу ветерана участь особи у захисті Батьківщини під час певних військових конфліктах, які тривали у

відповідний історичний період, тобто надання статусу ветерана пов'язується з часовими межами окремої війни. Однак, недоліком цього підходу є те, що розділення за часом здобуття досвіду військовослужбовцями призводить до несправедливого порівняння внеску військових, які стали на захист в інші історичні періоди: під час АТО, ООС та повномасштабного вторгнення Росії, і вже здобули статуси УБД, учасників війни, осіб з інвалідністю внаслідок війни, ветеранів війни [3, с. 35], і як наслідок, – ці категорії осіб та члени їх сімей отримують різні за розміром компенсаційні виплати і пільги. Особливо відчутна різниця між військовослужбовцями та ветеранами до і після 24 лютого 2022 року, дня початку повномасштабної російсько-української війни. Така ситуація є порушенням принципів рівності і справедливості права соціального забезпечення, проявом дискримінації у сфері соціального захисту щодо ветеранів війни.

Отже, назріла необхідність змінити законодавчі підходи до поняття «ветерани війни» та визначити правовий статус цієї категорії осіб на підставі набутого бойового досвіду, а не часових меж військових конфліктів. Вплив бойового досвіду та виконання завдань в зоні бойових дій суттєво відрізняється від іншого досвіду військової служби, навіть під час війни [3, с. 39]. Саме тому вирішальною ознакою приналежності особи до ветеранів війни має бути участь у бойових діях, якими згідно з ст. 1 Закону України «Про оборону України» [4] є вирішення бойових (спеціальних) завдань в операціях або самостійно під час відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту, виконання інших завдань із застосуванням будь-яких видів зброї (озброєння) у складі з'єднань, військових частин, підрозділів (інших сил і засобів) Збройних Сил України, інших складових сил оборони, а також поліції особливого призначення Національної поліції України.

Звужене розуміння терміну «ветерани війни» дозволить виокремити групу осіб, які дійсно були учасниками бойових дій, а решта категорій, які нині мають статус ветерана війни, повинні отримати інший правовий статус – залежно від

виду їх участі у військових конфліктах, що є завданням законодавця у майбутньому реформуванні законодавства про статус ветеранів війни.

З огляду на прогнозовану чисельність соціальної групи ветеранів війни, питання перегляду правового статусу ветеранів війни та їх трудові гарантії залишаються актуальними. Вирішенням проблеми правового статусу ветеранів війни може стати оновлення норм закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та зменшення кількості категорій осіб, які на разі мають право на отримання статусу ветеран війни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Концепція політики щодо ветеранів та їхніх сімей. Експертні рекомендації до формування оновленої державної політики щодо ветеранів та їхніх сімей. 2023. Київ, 108 с. URL: <https://www.pryncyp.com/wp-content/uploads/2024/01/veteranpolicy.pdf>.
4. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.

REFERENCES

1. Law of Ukraine On the status of war veterans, guarantees of their social protection, No. 3551-XII (1993, October 22). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> [in Ukrainian].
2. Constitution of Ukraine, No. 254к/96-ВР (1996, June 28). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

3. Policy concept for veterans and their families. Expert recommendations for the formation of an updated state policy regarding veterans and their families. (2023). Kyiv. Retrieved from: <https://www.pryncyp.com/wp-content/uploads/2024/01/veteranpolicy.pdf> [in Ukrainian].

4. Law of Ukraine On the defense of Ukraine, No.1932-XII (1991, December 6). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> [in Ukrainian].